

Sygn. akt IV Ua 40/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2018r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SSO Jacek Witkowski

Sędziowie: SO Elżbieta Wojtczuk

SO Katarzyna Antoniak (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Marta Żuk

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2018 r. w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z wniosku E. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do zasiłku chorobowego i zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Siedlcach IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 października 2017r. sygn. akt IV U 249/17

I. zmienia zaskarżony wyrok częściowo w ten sposób, że oddala odwołanie w zakresie dotyczącym odmowy E. W. prawa do zasiłku chorobowego za okres od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18 marca 2016r. i od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r.;

II. w pozostałej części oddala apelację;

III. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania za obie instancje.

K. A. J. W. E. W.

Sygn. akt: IV Ua 40/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 października 2017r. Sąd Rejonowy w Siedlcach zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z 7 lipca 2017r. w ten sposób, że przywrócił ubezpieczonej E. W. prawo do zasiłku chorobowego za okres od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18

marca 2016r., od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r. i ustalił, że ubezpieczona nie ma obowiązku zwrotu pobranego za te okresy zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej wysokości 13 225,70 złotych.

Rozstrzygnięcie to było wynikiem następujących ustaleń i wniosków Sądu Rejonowego:

Decyzją z 7 lipca 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił E. W. prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18 marca 2016r., od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r. oraz zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za te okresy wraz z odsetkami ustawowymi w łącznej wysokości 13 225,70 złotych. Organ rentowy wskazał, że ubezpieczona w okresie zatrudnienia w SP ZOZ w S., w okresie korzystania ze zwolnień lekarskich wykonywała pracę na podstawie umowy zlecenia dla (...) s.c. i za wykonane czynności otrzymała wynagrodzenie. Nienależnie pobrany, zdaniem organu rentowego, przez nią zasiłek chorobowy podlega więc zwrotowi wraz z odsetkami.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona wniosła o jej zmianę. Wskazała, że dodatkową pracę wykonywała tylko 3 dni w tygodniu, nie miała określonych w tym zakresie godzin i nie była świadoma, że na zwolnieniu lekarskim nie można dodatkowo pracować.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację z uzasadnienia zaskarżonej decyzji.

Sąd Rejonowy ustalił, że ubezpieczona E. W. od lipca 1989r. do sierpnia 2017r. była pracownikiem Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w S., zatrudnionym na stanowisku pielęgniarki. Jednocześnie od 2007r. współpracowała z płatnikiem składek (...) s.c. na podstawie umów zlecenia, w ramach których zajmowała się wykonywaniem czynności pielęgniarstwa w domach pacjentów.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że w okresach od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18 marca 2016r., od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r. ubezpieczona była niezdolna do pracy i korzystała ze zwolnień lekarskich od pracy. Z tego tytułu pobrała zasiłek chorobowy w łącznej wysokości 12 136,06 złotych. Jednocześnie w okresach od 31 lipca 2015r. do 17 września 2015r., od 16 grudnia 2015r. do 18 marca 2016r. i od 29 kwietnia 2016r. do 30 czerwca 2016r. poza pracą w SPZOZ w S. ubezpieczona wykonywała czynności pielęgniarstwa w domach pacjentów w ramach umów zlecenia zawartych z płatnikiem składek (...) s.c., za które otrzymała wynagrodzenie.

W przedstawionym stanie faktycznym Sąd Rejonowy ustalił, że odwołanie ubezpieczonej E. W. miało uzasadnione podstawy i jako takie podlegało uwzględnieniu. Wskazał, że zgodnie z art.6 ust.1 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2016r., poz.372 ze zm.) zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Przysługuje on również osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała nie później niż w ciągu 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego (art.7 pkt 1 ustawy). Z kolei zgodnie z art.17 ust.1 w/w ustawy ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego pracą zarobkową jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim (tak SN w wyroku z 5 kwietnia 2005r., I UK 370/04, OSNP 2005/21/342).

Sąd pierwszej instancji podniósł, że ubezpieczona przyznała, iż jako pracownik SPZOZ w S. w spornych w sprawie w okresach przebywania na zwolnieniach lekarskich wykonywała pracę dla płatnika składek (...) s.c. Organ rentowy był

zdania, że w takiej sytuacji wypłacony ubezpieczonej zasiłek chorobowy był pobrany przez nią nienależnie i podlega zwrotowi wraz z odsetkami.

Sąd podał, że zgodnie z art.84. ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., nr 25, poz.1585 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

- świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

W ocenie Sądu Rejonowego w realiach niniejszej sprawy nie zachodziły okoliczności polegające na pouczeniu ubezpieczonej o braku prawa do pobierania świadczenia ani świadczenie nie zostało jej przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów. Jedyną możliwością, jeśli chodzi o zastosowanie art.84 ust.2 ustawy systemowej, pozostają więc „inne przypadki świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia”. W orzecnictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę na różnicę pomiędzy świadczeniem nienależnym (np. wypłaconym bez podstawy prawnej), a świadczeniem „nienależnie pobranym”, a więc pobranym przez osobę, której można przypisać określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). Tak więc organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę (tak SN w wyroku z 4 września 2007r., I UK 90/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz.301). Tymczasem zachowanie ubezpieczonej w niniejszej sprawie nie cechowało się złą wolą. Nie kryła ona swojej współpracy z innym pracodawcą, gdzie była zatrudniona na podstawie umów cywilnoprawnych. Wskazała, że była nieświadoma tego, że nie może sobie dorabiać podczas zwolnienia lekarskiego. Naruszenie art.17 ustawy zasiłkowej nie może stanowić więc w jej przypadku podstawy żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

W związku z powyższym wypłaconych za sporny okres świadczeń nie można – w ocenie Sądu Rejonowego - uznać w myśl art.84 ust.2 ustawy systemowej za świadczenia nienależne, a tylko świadczenie nienależnie pobrane w myśl art. 84 ust.1 tej ustawy podlega zwrotowi.

W tych okolicznościach, w przekonaniu Sądu Rejonowego brak było również podstaw do żądania od ubezpieczonej zapłaty odsetek ustawowych od pobranych świadczeń za okres poprzedzający wydanie decyzji w niniejszej sprawie. Roszczenie organu rentowego o zapłatę tych odsetek staje się bowiem wymagalne dopiero od doręczenia decyzji osobie zobowiązanej do zwrotu tego świadczenia, a nie w chwili pobrania świadczenia. Świadczenia z ubezpieczeń społecznych przyznawane są bowiem w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne, podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia uważane w myśl art.84 ustawy systemowej za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną (tak SN w wyroku z 3 lutego 2010r., I UK 210/09, Lex nr 585713).

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy w oparciu o powołane przepisy, a także art.477¹⁴§2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i przywrócił ubezpieczonej prawo do zasiłku chorobowego w spornych okresach oraz ustalił, że nie ma ona obowiązku jego zwrotu wraz z odsetkami.

Od powyższego wyroku apelację wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

I. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wydane orzeczenie ,tj. art.233§1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i wyprowadzenie ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym poprzez przyjęcie, że ubezpieczona przebywając na zwolnieniu lekarskim nie wiedziała jaki jest jego cel oraz jaką spełnia funkcję i była nieświadoma tego, że w okresie zwolnienia lekarskiego nie można podejmować pracy zarobkowej,

II. naruszenie prawa materialnego ,tj. art.17 ust. ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2016r., poz.372) w zw. z art.84 ust.1 i ust.2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016r., poz.963) poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że podjęcie działalności zarobkowej w okresie zwolnienia lekarskiego nie stanowi podstawy do pozbawienia ubezpieczonej prawa do zasiłku chorobowego i zobowiązania do jego zwrotu.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. okazała się uzasadniona w części, w jakiej Sąd Rejonowy przywrócił ubezpieczonej prawo do zasiłku chorobowego za okresy za okres od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18 marca 2016r. oraz od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r. Należy zgodzić się z apelującym, że w tym zakresie doszło do naruszenia prawa materialnego ,tj. art.17 ust.1 ustawy z 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j.: Dz.U. z 2016r., poz.372 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że w okresie orzeczonej niezdolności do pracy (przebywania na zwolnieniu lekarskim) ubezpieczona wykonywała pracę zarobkową na rzecz płatnika składek (...) s.c. i za wykonaną pracę uzyskała wynagrodzenie. W tych okolicznościach rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego o przywróceniu ubezpieczonej prawa do zasiłku chorobowego w okresach objętych decyzją organu rentowego narusza przepis prawa materialnego ,tj. art.17 ust.1 w/w ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Dlatego uwzględniając apelację organu rentowego Sąd Okręgowy na podstawie art.386§1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w części przywracającej ubezpieczonej prawo do zasiłku chorobowego i w tym zakresie odwołanie ubezpieczonej oddalił.

Ustalenie, że w w/w okresie ubezpieczonej nie przysługuje prawo do zasiłku chorobowego nie oznacza jednak, że świadczenie to, wypłacone jej za okresy: od 2 września 2015r. do 17 września 2015r., od 19 grudnia 2015r. do 27 stycznia 2016r., od 31 stycznia 2016r. do 18 marca 2016r. oraz od 1 czerwca 2016r. do 27 lipca 2016r. podlega zwrotowi jako świadczenie nienależne pobrane. Nie każde bowiem świadczenie, do którego zainteresowana osoba nie była uprawniona, a które zostało jej wypłacone jest świadczeniem nienależnie pobranym i podlega zwrotowi. W tym zakresie Sąd Okręgowy podziela argumentację Sądu pierwszej instancji. Należy podkreślić, że o tym, jakie świadczenia podlegają zwrotowi jako nienależne pobrane stanowi przepis art.84 ust.1 i 2 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. I tak, zgodnie z ust.1 powyższego przepisu osoba, która pobrała nienależnie świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, przy czym w myśl ust.2 tego przepisu za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczone o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Sąd Rejonowy prawidłowo stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie zachodzi żadna z w/w ustawowych przesłanek uzasadniających stwierdzenie, że zasiłek chorobowy wypłacony ubezpieczonej jest świadczeniem nienależnie pobranym. Pierwsza z wymienionych wyżej przesłanek dotyczy sytuacji, gdy w trakcie pobierania świadczenia zaistnieje sytuacja, w której osoba pobierająca to świadczenie traci do niego prawo lub zachodzi podstawa do wstrzymania jego wypłaty. W niniejszej sprawie, jak już wskazano wyżej, ubezpieczona w okresie orzeczonej niezdolności do pracy wykonywała pracę zarobkową, co zgodnie z przytoczoną na wstępie regulacją art.17 ust.1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – skutkowało utratą przez ubezpieczoną prawa do zasiłku chorobowego za cały okres danego zwolnienia lekarskiego. Jednakże, aby móc żądać od ubezpieczonej zwrotu pobranego zasiłku chorobowego, do którego utraciła prawo, spełniona musiałaby dodatkowo przesłanka uprzedniego pouczenia ubezpieczonej o braku prawa do pobierania zasiłku chorobowego (o utracie tego prawa) w sytuacji wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy. Tymczasem w okolicznościach niniejszej sprawy, takiego pouczenia ubezpieczona nie otrzymała. Organem wypłacającym ubezpieczonej sporny zasiłek chorobowy był płatnik składek – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w S., który nie udzielał jej takiego pouczenia. Stosownego pouczenia nie udzielił ubezpieczonej również organ rentowy, podkreślić przy tym należy, że wymóg pouczenia ma charakter formalny, co oznacza że jego brak skutkuje niemożnością uznania świadczenia za nienależnie pobrane.

Wskazać dalej należy, iż w sprawie brak jest przesłanek do ustalenia, aby zasiłek chorobowy został ubezpieczonej przyznany i wypłacony na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo na skutek innego przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenia przez ubezpieczoną jako osobę pobierającą świadczenie. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazuje, że w celu uzyskania zasiłku chorobowego ubezpieczona nie przedkładała ani pracodawcy, który wypłacał jej świadczenie, ani organowi rentowemu, żadnych fałszywych dokumentów oraz nieprawdziwych oświadczeń, w tym w szczególności co do niewykonywania w okresie niezdolności do pracy innej pracy zarobkowej. W tych okolicznościach brak jest ustawowych przesłanek do stwierdzenia, że wypłacony ubezpieczonej zasiłek chorobowy był świadczeniem nienależnie pobranym (podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z 8 marca 2017r. w sprawie II UK 753/15, Lex 2271458). Oceny powyższej nie zmienia przy tym fakt, że od ubezpieczonej jako blisko 50-letniej osoby wymagać można określonej wiedzy i refleksji co do celu zwolnienia lekarskiego, a w konsekwencji świadomości niemożności wykonywania pracy (w okresie zwolnienia lekarskiego), nie tylko na rzecz pracodawcy, ale i na rzecz innych podmiotów, skoro ustawodawca – dla uznania świadczenia za nienależnie pobrane - wymaga jeszcze pouczenia świadczeniobiorcy, że wykonywanie takiej innej pracy zarobkowej skutkować będzie utratą prawa do świadczenia.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art.385 kpc oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną.

K. A. J. W. E. W.